

Boksörlerin Antrenör-Sporcu İlişkisinin Fair Play Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi

Sevim GÜLLÜ¹, Süleyman Murat YILDIZ², Hazel Merve SAYDAM³

¹ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi,
Avcılar Yerleşkesi, Avcılar-İstanbul,

² Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi,

³ Antrenör,

Email: sevim.gullu@iuc.edu.tr, smyildiz@gmail.com, hazelsydm96@outlook.com

Türü: Araştırma Makalesi (Alındı: 01.07.2021 - Kabul: 13.12.2021)

Öz

Bu araştırmada boksörlerin antrenör-sporcu ilişkilerinin fair play davranışlarına (sportmenlik yönelimlerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kolayda örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiş Türkiye Ferdi Boks Şampiyonası'na katılan 150 boksör oluşturmuştur. Araştırmada “Antrenör-Sporcu İlişkisi Ölçeği” ve “Sportmenlik Yönelim Ölçeği” isimli iki ölçek kullanılmıştır. Antrenör-Sporcu İlişkisi Ölçeği Jowett ve Ntoumanis (2004) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Altıntaş ve arkadaşları tarafından (2012) yapılmıştır. “Yakınlık”, “bağlılık”, “tamamlayıcılık” alt boyutlarından ve 11 sorudan oluşmaktadır. Sportmenlik Yönelim Ölçeği Vallerand ve arkadaşları (1997) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlaması Balçıkanlı (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe versiyonu 20 madde ile 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; “sosyal normlara uyum”, “kurallara ve yönetime saygı”, “sporda sorumluluk” ve “rakibe saygı” alt boyutlarıdır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, korelasyon ve hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Korelasyon Analizinde “Sportmenlik Yönelimi” ile “Antrenör Sporcu İlişkisi” pozitif yönlü ilişkili olduğu, diğer deyişle antrenör sporcu ilişkisi arttıkça boksörlerin sportmenlik yönelim düzeylerinin de arttığı bulgusuna ulaşılmıştır. Hiyerarşik Regresyon Analizi sonuçlarına bakıldığında ise antrenör-sporcu ilişkisinin sportmenlik yönelimine olumlu katkısının olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, boks yapma yılı, şimdiki kulüpte bulunma yılı, şimdiki antrenörle çalışma süresi ve günlük antrenman süresi değişkenlerinin sportmenlik yönelimine herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Ayrıca antrenör-sporcu ilişkisinin sportmenlik yöneliminin diğer alt boyutlarıyla ilişkisinin pozitif yönde olmasına rağmen, rakibe saygı alt boyutuyla anlamlı ilişkisine rastlanılmamıştır. Sonuç olarak, antrenörlerin sporcularıyla iyi bir ilişki geliştirmesinin sporcuların fair play davranışlarını yükseltebileceği söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Antrenör-Sporcu İlişkisi; Antrenör İletişimi; Sportmenlik; Fair Play; Sportmenlik Yönelimi; Spor Etiği; Centilmenlik; Spor; Boksör

Investigation of the Effect of Trainer-Athlete Relationship on Boxers' Fair Play Behaviors

Abstract

This study aimed to examine the effects of boxers' coach-athlete relationships on their fair play behaviors (sportspersonship orientation). The sample group of this study, which was carried out with the convenience sampling method, consisted of 150 boxers who participated in the Great Women's-Men Turkey Individual Boxing Championship held in Erzurum in 2019. Two scales named "Trainer-Athlete Relationship Scale" and "Sportspersonship Orientation Scale" were used in this study. The Coach-Athlete Relationship Scale was developed by Jowett and Ntoumanis (2004) and its Turkish validity and reliability were performed by Altıntaş et al. (2012). It consists of 11 items and three dimensions (closeness, commitment, and complementary). The Sportspersonship Orientation Scale was developed by Vallerand et al. (1997) and its Turkish adaptation was made by Balçıkanlı (2010). The Turkish version of the scale consists of 20 items and four dimensions (compliance with social norms, respect for rules and management, responsibility in sports, and respect to the opponent). Frequency, percentage, correlation, and hierarchical regression analysis were used in the analysis of the data. Correlation analysis showed that there was a positive correlation between "Sportspersonship Orientation" and "Trainer-Athlete Relationship". The results of the Hierarchical Regression Analysis indicated that the coach-athlete relationship had a positive contribution to the sportsmanship orientation. On the other hand, the variables of boxing year, current club year, working time with current trainer and daily training time have no effect on sportsmanship orientation. In addition, although the relationship between the coach-athlete relationship and the other sub-dimensions of the sportsmanship orientation was positive, no significant relationship was found with the respect for the opponent dimension. As a result, it can be said that the coaches who want to increase the fair play behaviors of their athletes should develop good relationships with their athletes.

Keywords: Coach-Athlete Relationship; Coach Communication; Sportspersonship Orientation; Fair Play; Ethics In Sports; Athlete; Boxer

Giriş

Antrenör bir sporcu için önemli bir rol model, gelişimi için ise etkili bir tetikleyicidir. Antrenörü ile spor kariyerine ve aynı zamanda kişisel gelişimine katkı sağlayacak düzeyde ilişki-iletişim kurabilen sporcuların başarısı da artmaktadır. Özellikle daha küçük yaşlarda öğrenilen tutum ve davranışlar ileriki yıllara alışkanlık olarak da yansıdığı için sporculuğun ilk yıllarından itibaren antrenör ve tarzı önemlidir (Güllü, 2018). Sporcular daha çok genç yaşlarda yönlendirilmeye gereksinim duyarlar. Antrenörün sporcusuyla kurduğu pozitif ilişki ve iletişim sporcuların birçok davranışına da yansımaktadır. Sporcunun antrenörü gerek birikimi, gerek sporculara yaklaşımı gerekse vizyonu açısından birçok boşluğu dolduracak önemli bir kişidir. Çocuk ve genç yaştaki sporcular, antrenörün kendine ve çevresine saygısı, sporcularına ve rakip oyunculara yaklaşımı, sözlü ve/veya sözsüz iletişimle verdiği mesajlardan etkilenirler. Antrenörüyle ilişkisi iyi olan sporcunun davranış ve tutumları da olumlu olacaktır. Sporda ahlaki ve etik değerlere vurgu yapan Fair Play kavramı gün geçtikçe daha fazla kıymet kazanmaktadır. Hızlı şekilde değişim ve dönüşüm geçiren dünyada insanları bir arada tutacak en önemli kavram etik ve ahlak kavramlarıdır. Sporda değerlere vurgu yapan Fair Play kavramı, antrenörden sporcuya, sporcudan antrenöre ilişkin en önemli çıktılardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede bu çalışma boksörlere odaklanarak antrenör-sporcu ilişkisinin fair play davranışlarına (sportmenlik yönelimlerine) etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Literatür Bilgiler

Antrenör-Sporcu İlişkisi

Antrenör, gerek amatör gerekse profesyonel bir sporcunun meslek yaşamında en önemli figürlerden birisidir (Short ve Short, 2005:529). Antrenör, sporcusunun beslenme ve uyuma düzenine bile müdahale edebilmektedir. Yeri geldiğinde diyetisyen, psikolojik danışman, sağlık uzmanı gibi davranabilen kişidir (Ashley ve Gretchen, 2009). Sporcuların ileri düzeyde performans sergileyebilmeleri için antrenörleri ile ilişkilerinin iyi olması gerekmektedir (Yıldız, 2011). Antrenör-sporcu ilişkisi genellikle gençlerin başarısında (Ashley ve Gretchen, 2009; Cumming vd., 2007; Fry ve Gano-Overway, 2010; Fry ve Newton, 2003; Pelletier vd., 2002; Sarrizin vd., 2002) en önemli ve etkili ilişkilerden birisidir. Antrenörler birikimlerini sporcularına aktarırken hem takım oyunları hem de rakip takım oyuncularıyla iletişim tarzlarında da yol gösterici olurlar (Güllü ve Şahin, 2016:864); öyle ki sporcularının fair playe uygun davranmaları gerektiğini aşıl原因an kişi de antrenördür (Arıpınar ve Donuk, 2011:101).

Antrenör-sporcu ilişkisi, sporcu ile antrenörünün karşılıklı olarak birbirlerinin duygu, düşünce ve davranışlarından etkilemelerini tarif etmek için kullanılan bir kavramdır (Jowett ve Ntoumanis, 2004:255). Sporcuların ileri düzeyde performans sergileyebilmeleri için antrenörleri ile ilişkilerinin iyi olması gerekmektedir. İlişkinin iyi olması ise iletişimin kalitesine bağlıdır. Altıntaş ve arkadaşlarının da (2012:120) belirttiği gibi iletişim tek yönlü bir etkileşim değildir, karşılıklıdır ve iki yönlüdür. İnsan yaşamında önemli bir yer tutan bu süreç, aynı zamanda spor ortamında da büyük bir role sahiptir. Spor ortamında, sporcu ve antrenör arasındaki ilişki sporcuların gerek psikososyal gerekse fiziksel gelişimleri açısından önemlidir. Olumlu iletişim süreçlerinin sağlıklı olarak geliştiği, olumlu ilişkilerin kurulduğu ortamda oluşan olumlu bir antrenör-sporcu ilişkisi, sporcu motivasyonunu, sporcu doyumunu artırmakla birlikte sporculara becerilerini geliştirmek için de uygun ortam sağlamaktadır.

Antrenör ve sporcunun birbiriyle ilişkisi; bağlılık, tamamlayıcılık ve yakınlık alt boyutları ile açıklanmaktadır (Jowett ve Cockerill, 2002; Jowett ve Ntoumanis, 2004). İlişkinin duygusal tonunu yansıtan *yakınlık* (Jowett, 2008) antrenör ve sporcunun karşılıklı beğeni, güven, saygı ve takdir derecesini ifade etmek için kullanılmaktadır (Güllü, 2018). *Bağlılık* antrenör ve sporcunun karşılıklı olarak ve bir beklentiye girmeksizin ilişkiyi devam ettirme niyet ve arzusunu (Adie ve Jowett, 2010; Jowett, 2005), *tamamlayıcılık* ise antrenör ve sporcu arasındaki işbirliğini, yani ikisinin de kazanma isteği, birbirlerine dostça ve arkadaş canlısı yaklaşımları, sorumluluk alabilmeleri gibi davranışsal özellikleri ifade etmektedir (Jowett, 2005).

Fair Play Davranışları (Sportmenlik Yönelimi)

Sportmenlik, sporda centilmenlik, fair play sözcükleri birbirine yakın kavramlardır. Fair Play Anglosakson kökenli bir sözcüktür ve dünyada bu şekilde kabul görmüştür, ülkemizde de “Fair Play” olarak kullanılmaktadır. Spor yarışmalarında kişilerin kendi egoizmlerini aşarak özveriyle ödün verme ve doğrudan yana olma becerisi olarak tanımlanan “Fair Play” kavramı genellikle birbirine çok yakın üç anlam taşımaktadır. Öncelikle, “iyi oyun” anlamına gelecek biçimde kullanılmıştır. Sonra “iyi oyunu ortaya koyacak ruh hali ve sporcuya yakışan davranış biçimi” şeklinde değerlendirilmiştir. Daha sonradan da “iyi oyunu temin edebilmek için oyuna katılanların tümünün mutlak olarak yerine getirmek zorunda oldukları davranış biçimlerinin tümü” olarak değerlendirilmiştir (Arıpınar ve Donuk, 2011:35).

Fair playin ilki, kurallara ilişkin sportif erdem, ikincisi yaşama ilkesi olarak sportif erdem olmak üzere iki tarafı vardır.. Kurallara ilişkin sportif erdem oyunun kurallarına uyma, herhangi bir nedenle kurallardan sapmama durumunu tanımlamak için kullanılır. “Sportmence” diye tabir edilen sözcük bu tür durumları tarif etmek için kullanılır. Toplumsal yaşamda ise her insan düzeni oluşturan kurallara riayet ederek düzene uymayı başarabilir. Bu, bireyin kendisi için bir görev, başkaları için ise bir haktır (Erdemli, 1996). Fair Play “sporda centilmenlik” ve “sportmenlik” kavramlarını da içerir (Arıpınar ve Donuk, 2011).

Anlaşılabileceği gibi; sporda centilmenlik/sportmenlik samimiyet, cesaret, sabır, kendini kontrol etme, başkalarına saygı duymak, kibarlık, asalet gibi özelliklerin önemini vurgulayan bir kavramdır. 1926’da kurulan Uluslararası Sportmenlik Birliği sportmenliği yaygınlaştırmak için 8 prensipten söz etmiştir. Bunlar; sporcunun kurallara uyması, takım arkadaşlarına bağlı kalması, kendini formda tutması, öfkesini kontrol etmesi, oyunda şiddetten sakınması, kazanınca övünmemesi, mağlubiyette yıkılmaması, sağlıklı bir vücut için sağlam ruhlu ve açık fikirli olması prensipleridir (Koç, 2013:97).

Sportmenlik yönelimini 4 alt boyutta inceleyen Balçıkanlı (2010) bunları şu şekilde açıklamıştır: *Sporda sosyal sorumluluklara bağlılık*: Sporcunun sporun kurallarına uyma disiplini ve antrenman/maç performansı ile ilgili sorumluluklarıdır. *Sosyal normlara uyum*: Fair play kavramına vurgu yapar. *Kurallara ve yönetime saygı*: Sporcunun sporun kurallarına ve yöneticinin kararlarına saygısını ifade eder. *Rakibe saygı*: İformel fair play davranışlarını içerir, başka bir deyişle rakip ile ilgili olumlu eylemsel hamlelerden söz eder.

Antrenör-sporcu ilişkisinin, liderliğinin ve/veya iletişiminin sportmenlik, fair play, antisosyal ve prososyal davranışlarla ilişkisinin incelendiği araştırmalar, antrenörleriyle karşılıklı etkileşiminin olumlu olduğunda sporcuların sportmenlik yönelimlerinin de arttığını ortaya

koymaktadır (Bolter ve Weiss, 2013; Stornes ve Bru, 2002; Hodge ve Lonsdale, 2011). Güllü (2018), üniversite sporcuları üzerinde yaptığı araştırmasında, antrenör-spor ilişkisi ile fair play davranışları (sportmenlik yönelimleri) arasında pozitif yönlü korelasyon saptamıştır. Yukarıdaki literatür bilgisinden hareketle aşağıdaki hipotez sınanacaktır:

Antrenör-sporcu ilişkisi sporcuların fair play davranışlarını (sportmenlik yönelimlerini) anlamlı ve pozitif yönde etkiler.

Materyal ve Yöntem

Araştırma Modeli ve Örneklemi

Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden genel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırma kolayda örnekleme yöntemi ile gerçekleşmiş ve çalışma grubunu 2019 yılında Erzurum'da düzenlenen Büyük Kadın-Erkek Türkiye Ferdi Boks Şampiyonası'na katılan boksörler oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılımda gönüllülük esas alınmıştır. Katılmayı kabul eden sporculara araştırmanın amacı anlatılmış ve 175 adet ölçek formu dağıtılmıştır. Ölçek formlarının doldurulması için 3 gün süre tanınmıştır. Sürenin bitiminden sonra 156 adet formun geri döndüğü görülmüştür. Eksiklikleri nedeniyle 6 form çıkarılmış ve toplam 150 form analiz için uygun bulunmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada “Antrenör-Sporcu İlişkisi Ölçeği” ve “Sportmenlik Yönelim Ölçeği” isimli iki ölçek kullanılmıştır.

Antrenör-Sporcu İlişkisi Ölçeği Jowett ve Ntoumanis (2004) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Altıntaş ve arkadaşları tarafından (2012) yapılmıştır. “Yakınlık”, “bağlılık”, “tamamlayıcılık” alt boyutlarından ve 11 ifadeden oluşmaktadır. Ölçek (“1=kesinlikle katılmıyorum”, “7=kesinlikle katılıyorum” aralıklarından oluşan) 7’li Likert tiptedir.

Sportmenlik Yönelim Ölçeği Vallerand ve arkadaşları (1997) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlaması Balçıkanlı (2010) tarafından yapılmıştır. Bu ölçme aracı (“1=kesinlikle katılmıyorum”, “5=kesinlikle katılıyorum” aralıklarından oluşan) 5’li Likert tipi bir yapıya sahiptir. 20 madde ile 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; “sosyal normlara uyum”, “kurallara ve yönetime saygı”, “sporda sorumluluk” ve “rakibe saygı” alt boyutlarıdır.

İstatistiksel Analiz

Elde edilen verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmış; tanımlayıcı istatistik, korelasyon ve hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. İki değişken arasındaki ilişkilerin yönünü tespit etmek için korelasyon analizi (pearson katsayısı), bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini belirlemek için hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya ilişkin bulgular tablolaştırılarak aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	74	49,3
	Erkek	76	50,7
Öğrenim Durumu	Lise öğrencisi/mezunu	62	41,3
	Üniversite öğrencisi	49	32,7
	Üniversite mezunu	39	26
Milli Sporculuk Durumu	Evet	98	65,3
	Hayır	52	34,7
Uluslararası Başarı Durumu	Evet	64	42,7
	Hayır	86	57,3
Boks Yapma Süresi	1-6 yıldır	80	53,3
	7 yıl ve üzeri	70	46,7
Mevcut Kulübünde Bulunma Süresi	1-5 yıl	86	57,3
	6 yıl ve üzeri	64	42,7
Kulübünden Sporcu Aylığı Alıyor mu?	Evet	67	44,7
	Hayır	83	55,3
Mevcut Antrenörüyle Çalışma Süresi	1-3 yıl	45	30
	4-6 yıl	60	40
	7 ve üzeri	45	30
Günlük Antrenman Süresi	1-2 saat	71	47,3
	3-4 saat	79	52,7

Tablo 1' e göre katılımcıların 74' ü (%49,3) kadın, 76' sı erkek (% 50,7); 62' si (% 41,4) lise mezunu/öğrencisi, 49' u (%32,7) üniversite öğrencisi, 39' u (%26) üniversite mezunu; 98' i (%5,3) milli sporcu, 52' si (%34,7) milli olmayan sporcu; 64' ü (%42,7) uluslararası başarıları sahip, 86' sı (%57,3) sahip değil; 80 ' i (%53,3) 1-6 yıldır, 70' i (%46,7) 7 yıl ve daha fazla zamandır boks yapmakta; 86' sı (%57,3) 1-5 yıldır, 64' ü (%42,7) 6 yıl ve daha fazla zamandır mevcut kulübünde bulunmakta; 67' si (%44,7) kulübünden sporcu aylığı almakta, 83' ü (%55,3) almamakta; 45' i (%30) 1-3 yıldır, 60' ı (%40) 4-6 yıldır, 45' i (%30) 7 yıl ve daha fazla zamandır mevcut antrenörü ile çalışmakta; 71' i (%47,3) günlük 1-2 saat, 79' u (%52,7) günlük 3-4 saat antrenman yapmaktadırlar.

Tablo 2. Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
1. Boks yapma yılı	1					
2. Şimdiki kulüpte bulunma yılı	,625**	1				
3. Şimdiki antrenör ile çalışma süresi	,656**	,644**	1			
4. Günlük antrenman süresi	,432**	,386**	,483**	1		
5. Yakınlık	-,002	-,024	,023	,008	1	
6. Bağlılık	,062	,021	,050	,137	,868**	1
7. Tamamlayıcılık	-,178*	-,159	-,146	-,170*	,420**	,283**

8. Antrenör sporcu ilişkisi	-.060	-.075	-.041	-.024	,899**	,839**
9. Sosyal normlara uyum	-.009	-.004	-.017	,128	,297**	,382**
10. Kurallara ve yönetime saygı	-.123	-.026	,000	-.032	,305**	,306**
11. Sporda sorumluluklara bağlılık	-.021	-.078	,039	-.075	,285**	,220**
12. Rakibe saygı	-.122	-.060	-.120	,024	,026	,126
13. Sportmenlik Yönelimi	-.101	-.055	-.047	,022	,282**	,336**

*P<0.05; **P<0.01

Tablo 2. Korelasyon Analizi Sonuçları (devam)

Değişkenler	7	8	9	10	11	12
1. Boks yapma yılı						
2. Şimdiki kulüpte bulunma yılı						
3. Şimdiki antrenör ile çalışma süresi						
4. Günlük antrenman süresi						
5. Yakınlık						
6. Bağlılık						
7. Tamamlayıcılık	1					
8. Antrenör sporcu ilişkisi	,734**	1				
9. Sosyal normlara uyum	-.097	,212**	1			
10. Kurallara ve yönetime saygı	,043	,250**	,478**	1		
11. Sporda sorumluluklara bağlılık	-.010	,184*	,580**	,407**	1	
12. Rakibe saygı	,008	,063	,409**	,373**	,230**	1
13. Sportmenlik Yönelimi	-.016	,226**	,806**	,751**	,678**	,741**

*P<0.05; **P<0.01

Tablo 2' ye göre, "Sportmenlik Yönelimi" "Antrenör Sporcu İlişkisi" ile $p<0,01$ düzeyinde anlamlı ve pozitif olarak ilişkilidir ($r=0,226$). Benzer şekilde sportmenlik yönelimi, antrenör sporcu ilişkisinin alt boyutları olan yakınlık ($r=0,282$; $p<0,01$) ve bağlılık ($r=0,336$; $p<0,01$) boyutları ile de anlamlı ve pozitif olarak ilişkilidir. Yani, antrenör sporcu ilişkisi arttıkça sporcuların sportmenlik yönelim düzeyleri de artmaktadır. Ayrıca, antrenör sporcu ilişkisinde "yakınlık" ve "bağlılığın" yükselmesi, sporcunun sosyal normlara uyumunu, kurallara ve yönetime saygısını ve aynı zamanda spordaki sorumluluklara bağlılığını artırmaktadır.

Tablo 3. Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	Sportmenlik Yönelimi					
	Adım 1			Adım 2		
	Beta	t	p	Beta	t	p
1. Boks yapma yılı	-.137	-1,164	,246	-.130	-1,124	,263
2. Şimdiki kulüpte bulunma yılı	-.006	-.053	,958	,010	,088	,930
3. Şimdiki antrenör ile çalışma süresi	,009	,073	,942	,004	,030	,976
4. Günlük antrenman süresi	,079	,826	,410	,077	,826	,410
5. Antrenör sporcu ilişkisi	-	-	-	,221*	2,730	,007
F	,570			1,967		
R ²	,015			,064		
Adjusted R ²	-,012			,031		

Not: Standardize edilmiş beta değerleri kullanılmıştır *P<0.01

Tablo 3’ te Hiyerarşik Regresyon Analizi sonuçlarına bakıldığında, antrenör sporcu ilişkisi sportmenlik yönelimine anlamlı ve pozitif etkisinin olduğu görülmektedir ($B=0,221$; $p<0,01$). Diğer taraftan, boks yapma yılı, şimdiki kulüpte bulunma yılı, şimdiki antrenörle çalışma süresi ve günlük antrenman süresi değişkenlerinin sportmenlik yönelimine herhangi bir etkisi bulunmamaktadır ($p>0,01$).

Tartışma ve Sonuçlar

Literatürde antrenör-sporcu ilişkisini (Kassing ve Infante, 1999) ve sporcuların sportmenlik yönelimlerini (Viciano, Mayorga-Vega ve Blanco, 2014) ayrı ayrı ele alan oldukça fazla çalışma vardır. Diğer taraftan her iki değişkenin ilişkisini ele alan çalışmalar oldukça azdır. Bu araştırma antrenör-sporcu ilişkisi ile sporcuların sportmenlik yönelimi arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir. Alt boyutlara bakıldığında; “yakınlık” ile “sosyal normlara uyum” arasında ($r=0.297$); “yakınlık” ile “kurallara ve yönetime saygı” arasında ($r=0.305$); “yakınlık” ile “sporda sosyal sorumluluklara bağlılık” arasında ($r=0.285$); “bağlılık” ile “sosyal normlara uyum” arasında ($r=0.382$); “bağlılık” ile “kurallara ve yönetime saygı” arasında ($r=0.306$) ve “bağlılık” ile “sporda sosyal sorumluluklara bağlılık” arasında pozitif yönde ($r=0.220$) ve anlamlı ilişkilerin mevcut olduğu görülmüştür. “Tamamlayıcılık” alt boyutu ile Sportmenlik Yönelimi alt boyutları arasında ilişki çıkmamıştır. “Rakibe saygı” alt boyutu ise Antrenör-Sporcu İlişkisi alt boyutları ile ilişki bulunamamıştır.

Güllü (2018) üniversitede öğrenim gören sporcular üzerinde yapmış olduğu çalışmasında antrenör-sporcu ilişkisi ile sportmenlik yönelimlerinin yüksek düzeyde olduğunu bulmuştur. Aynı zamanda çalışmanın bulguları her iki değişken ve alt boyutları arasında anlamlı pozitif ilişkiler bulunduğunu göstermiştir. Bu çalışmanın bulguları araştırmamız ile benzerlik göstermektedir.

Temas sporlarından birisi olan boks sporunda, diğer spor branşlarında olduğu gibi antrenörün yaklaşımı son derece önemlidir (Bingöl ve Yıldız, 2021). Antrenör; sporcunun, alışkanlıklarını oturtması, spora ve rakip sporcu kavramına bakış açısını belirlenmesi açısından bir hayli önemli bir misyona sahiptir. Araştırma bulguları göstermektedir ki; sporcunun antrenörü ile iletişimi ve ilişkisi ne kadar iyi olursa sportmenlik yönelimi de o kadar fazla olmaktadır.

Antrenör ve sporcu arasında karşılıklı duygusal bağı yansıtan “yakınlık” alt boyutu; müsabakadan sonra tokalaşma, rakibin iyi performansını fark etme, iyi bir kaybeden olma gibi fair play davranışlarına vurgu yapan “sosyal normlara uyum” alt boyutu ile pozitif yönde ilişkili çıkmıştır. Araştırma kapsamındaki boksörlerin antrenörlerini beğeni, takdir, güven ve saygı dereceleri arttıkça fair playe uygun yaklaşımları da artmaktadır. Yakınlık alt boyutunun “sporda sosyal sorumluluklara bağlılık” ve “kurallara ve yönetime saygı” alt boyutlarıyla da pozitif yönlü ilişkili çıkması, antrenörüne sempatisi arttıkça boksörlerin boks kurallarına uyduğunu disiplin ve antrenman/maç performansı ile ilgili sorumluluklarını üstlendiğini, yöneticinin kararlarına saygı duyduğunu göstermektedir.

“Bağlılık” alt boyutu ile “sporda sosyal sorumluluklara bağlılık”, “sosyal normlara uyum” ve “kurallara ve yönetime saygı” alt boyutları ile pozitif yönlü ilişkisi çıkması; boksörlerin antrenörleri ile ilişkilerini bir beklentiye girmeksizin devam ettirme istekleri olduğu sürece,

diğer deyişle ilişkiyi çıkar gözetmeksizin ve samimi bir şekilde yürütme isteği arttığı ölçüde sportmenlik yönelimleri ve fair play tutumlarının da arttığı şeklinde yorumlanabilir.

“Yakınlık”, “bağlılık” ve “tamamlayıcılık” alt boyutları ile “rakibe saygı” alt boyutu arasında ilişkinin olmaması ise, boksörlerin rakiplerine olumlu eylemsel davranışlardan kaçındığı şeklinde yorumlanabilir. Diğer deyişle, antrenör-sporcu ilişkisi rakibe yönelik sportmenlik davranışlarında bir farklılık yaratmamaktadır.

Hiyerarşik regresyon analizi ise antrenör-sporcu ilişkisinin sportmenlik yönelimine olumlu katkısının olduğunu göstermektedir. Araştırmanın temel hipotezi doğrulanmıştır. Diğer deyişle, boksörlerin antrenörleri ile karşılıklı olumlu etkileşimleri ne kadar yoğunsa, boksörlerin antrenörlerine saygısı ve sempatisi ne kadar fazlaysa, onları ne kadar çok takdir ediyorlarsa, birbirleriyle ilişkilerini çıkar gözetmeksizin devam ettirme istekleri ne kadar fazlaysa, birbirlerine yaklaşımları ne kadar dostane ise boksörlerin sportmenlik yönelimleri ve fair play davranışları da o kadar fazla olmaktadır. Araştırma bulguları, antrenörün sporcunun değerler kazanmasındaki rolünü bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

Diğer taraftan; özellikle küçük yaş gruplarında bu iletişim ve ilişki çok daha önemlidir. Tamamlayıcılık alt boyutunun, boks yapma yılı ve günlük antrenman süresi değişkenleriyle negatif yönlü ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durum; söz konusu süreler arttıkça boksör ve antrenörü arasında birbirlerine dostça ve arkadaşça yaklaşma gibi dinamiklerin zarar gördüğü şeklinde yorumlanabilir. İnsanlar yaş ilerledikçe ve bir işte uzmanlaşmaya başladıkça yönlendirilmeye daha az gereksinim duyarlar, boksörler üzerinde yapılan bu araştırma sonucu bu genel yargıyı destekleyecek niteliktedir.

Antrenör sporcu ilişkisinin rakibe yönelik sportmenlik yönelimiyle ilişkisi çıkmaması, boks sporunun doğası ile açıklanabilir. Ancak, rakibin sporun en önemli paydaşlarından birisi olduğu unutulmamalıdır, spora hoşluk ve seyir zevki kazandıran unsur sporcuların ve diğer tüm paydaşların sportmence/centilmence davranışlarıdır. Boks antrenörlerinin, boks federasyonunun ve kulüplerin bu konuda daha duyarlı olmaları ve sporcularına fair play konulu seminerler/eğitimler düzenlemeleri, rakibe saygı ve rakibi müsabaka sonrası tebrik etme gibi davranışların yaygınlaştırılmasını sağlamaları önerilmektedir. Araştırmaya katılan boksörlerin bir kısmının sporculuk kariyerlerini sonlandırdıktan sonra görevlerine boks antrenörü olarak devam etmeleri ihtimali göz önünde bulundurulduğunda durumun ciddiyeti ve önemi bir kez daha anlaşılmaktadır. Günümüzün sporcuları, geleceğin sporcularına tecrübe aktarımında bulunurken sportmenlik/centilmenlik/fair play öğretilerini benimsemiş ve özümsemiş olmalıdır.

Değişen ve gelişen dünyada yeni dengelere uyum sağlama sürecinde insanlar çeşitli baskılar hissedebilmektedir. Başarılı olma, varlığın devam ettirebilme gibi güdülerle insanlar ve/veya sporcular en insani değerlerinden uzaklaşabilmektedirler. Oysaki temel değerler, ahlaki ve etik davranışlar ne kadar yaygın olursa o kadar güçlü bir bağ oluşturacaktır. Sporun doğasında kazanmak ve rekabet vardır, ancak sportmenlik çok anlamlı ve vicdani bir çerçeve çizmektedir, sporda tüm paydaşların bu konuda farkındalıklarının artması uygulamaya da yansıtacaktır. Fair play, sportmenlik, centilmenlik, sporda etik ve ahlak temalı yayınların/videoların/gösterimlerin/sunumların çoğaltılması, TMOK Fair Play Komisyonunun çalışmalarının ve etkinliklerinin takip edilmesi öneriler arasındadır.

KAYNAKLAR

- Adie, J.W., Jowett, S. (2010). Meta-perceptions of the coach–athlete relationship, achievement goals, and intrinsic motivation among sport participants. *Journal of Applied Social Psychology*, 40(11), 2750-2773. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2010.00679.x>
- Altıntaş, A., Çetinkalp, Z., Aşçı, H. (2012). Antrenör-sporcu ilişkisinin değerlendirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*. 23(3):119-128.
- Arıpınar, E., Donuk, B. (2011). Fair play: Spor yönetim ve organizasyonlarında etik yaklaşımlar. İstanbul: Ötüken Neşriyat AŞ.
- Stirling, A.E., Kerr, G.A. (2009). Abused athletes' perceptions of the coach-athlete relationship. *Sport in Society*, 12(2), 227-239.
- Balçıkkanlı, G.S. (2010). Çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. XV(1):1-10.
- Bingöl, E., Yıldız, S.M. (2021). An empirical investigation of the relationships between motivation and athlete performance mediated by self-talk: Evidence from combat sports. *Journal of Sport Sciences Researches*, 6(1): 13-23.
- Bolter, N.D., Weiss, M.R. (2013). Coaching behaviors and adolescent athletes' sportpersonship outcomes: Further validation of the Sportsmanship Coaching Behaviors Scale (SCBS). *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 2(1): 32-47.
- Cumming, S.P., Smoll, F.L., Smith, R.E., Grossbard, J.R. (2007). Is winning everything? The relative contributions of motivational climate and won-lost percentage in youth sport. *Journal of Applied Sport Psychology*, 19(3): 322-336.
- Erdemli, A. (1996). İnsan, spor ve olimpizm (Fair Play ve Olimpizm). İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Fry, M.D., Newton, M. (2003). Application of achievement goal theory in an urban youth tennis setting. *Journal of Applied Sport Psychology*, 15(1): 50-66.
- Fry, M.D., Gano-Overway, L.A. (2010). Exploring the contribution of the caring climate to the youth sport experience. *Journal of Applied Sport Psychology*, 22(3): 294-304.
- Güllü, (2018). Sporcuların antrenör-sporcu ilişkisi ile sportmenlik yönelimleri üzerine bir araştırma. *Sportmetre*, 16(4):190-204.
- Güllü, S., Şahin, S. (2018). Milli güreşçilerin sportmenlik yönelim düzeyleri üzerine bir araştırma. *Turkish Studies*, 13(18): 705-718.
- Hodge, K., Lonsdale, C. (2011). Prosocial and antisocial behavior in sport: The role of coaching style, autonomous vs. controlled motivation, and moral disengagement. *Journal of sport and exercise psychology*, 33(4): 527-547.

Jowett, S. (2005). The coach-athlete partnership. *The Psychologist*, 18 (7): 412-415.

Jowett, S. (2008). Moderator and mediator effects of the association between the quality of the coach-athlete relationship and athletes' physical self-concept. *International Journal of Coaching Science*, 2(1): 43-62.

Jowett, S., Cockeril, M. (2002). Incompatibility in the coach-athlete relationship. In I.M. Cockerill (Ed.), *Solutions in sport psychology* (pp. 16-31). London: Thomson Learning.

Jowett, S., Ntoumanis (2004). The coach-athlete relationship questionnaire (CART-Q): development and initial validation. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 24:245-257.

Kassing, J.W., Infante, D.A. (1999). Aggressive communication in the coach-athlete relationship. *Communication Research Reports*, 16(2): 110-120.

Koç, Y. (2013). Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği (BEDSDÖ). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1):96-114.

Pelletier, L. G., Fortier, M.S., Vallerand R.J., Briere, N.M. (2002). Associations among perceived autonomy support, forms of self-regulation and persistence: A prospective study. *Motivation and Emotion*, 25:279-309.

Sarrizin, P., Vallerand, R.J., Guillet, E., Pelletier, L.G., Cury, F. (2002). Motivation and dropout in female handballers: A 21-month prospective study. *European Journal of Social Psychology*, 31:1-24.

Short S.E., Short M.W. (2005). Essay Role of the coach in the coach-athlete relationship. *Medicine and Sport*, 366:529-530.

Stornes, T., Bru, E. (2002). Sportpersonship and perceptions of leadership: An investigation of adolescent handball players' perceptions of sportpersonship and associations with perceived leadership. *European Journal of Sport Science*, 2(6): 1-15.

Vallerand, R.J., Briere, N.M., Blanchard, C., Provencher, P. (1997). Development and validation of the multidimensional sportpersonship orientations scale. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 19(2): 197-206.

Viciano, J., Mayorga-Vega, D., Blanco, H. (2014). Relationship of age and experience on physical self-concept and sportsmanship orientation in youth Spanish soccer players. *International Journal of Sport Psychology*, 45(3): 214-230.

Yıldız, S.M. (2011). Relationship between leader-member exchange and burnout in professional footballers. *Journal of Sports Sciences*, 29(14):1493-1502.